

of their training within certain chronological limits were characterized. The analysis of historical and pedagogical literature and statistical data of this period revealed that, in addition to state financial support, targeted grants were available to numerous educational institutions and centers aimed at professional teacher development at universities in the United States. It is determined that the main forms of organizing the process of professional teacher development at universities in the USA were considered the centers of professional development on the basis of universities and national centers of professional development. It was found that the schedule of the educational process was variable. It depended on the selected program of professional development of both "young" and "temporary" university teachers. The consultations by faculty developers were not time regulated and could be conducted at any stage of the in-service training process within the selected program. It was revealed that in professional teacher development there was an individualistic approach to university teachers, in particular choosing a mentor or consultant of scientific researches is optional. For the first time, the practice oriented training programs appeared, aimed exclusively at improving the skills of "young" university teachers in the US.

Key words: professional teacher development, system of professional university teacher development, organizing professional teacher development, centers of professional teacher development, programs of professional teacher development and their types.

УДК 37.035.6

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.02>

Батрун І. В.

ПАТРІОТИЧНЕ І МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗА В. СУХОМЛИНСЬКИМ

Розглядається взаємозв'язок патріотичного й морального виховання. Автор вивчає діяльність В. Сухомлинського в цих галузях виховання. Водночас стаття містить пропозиції щодо використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського в діяльності Нової української школи. У статті побіжно розглянуто вивчення виховної діяльності українськими педагогами. Автор згадує про засади державної політики у сфері освіти. Основна увага в статті приділяється творчості В. Сухомлинського, який розробив цілісну виховну систему. Зазначається, що ідеї В. Сухомлинського не втратили актуальності в незалежній Україні. У статті показано, як за допомогою патріотичного й морально-етичного виховання сформувати особистість патріота. Ця проблема – одна з найважливіших у сучасній педагогіці. Зауважено, що ідеї В. Сухомлинського були гуманістичними. У статті описуються твори В. Сухомлинського, в яких викладені його погляди на патріотичне й морально-етичне виховання. Автор стверджує, що патріотичне виховання не можливе без морально-етичного. Звертається увага не те, що патріотичне виховання є провідною частиною виховання школярів для сучасного періоду існування України. Вихованню школярів не приділяється необхідна увага в Новій українській школі. Тому виникають проблеми з вихованням дітей шкільного віку. Під час написання статті встановлено, що патріотичне й морально-етичне виховання можливе лише в разі партнерських відносин між учителем та учнем. Автор підкреслює значущість закономірностей духовного життя: якщо людина закриває очі на щось одне, то скоро вона буде закривати їх на все. Ніщо її не турбуватиме, ніщо він не буде сприймати близько до серця. Байдужість спустошує душу, збіднює і без того убогий світ моральних цінностей егоїста. Тому важливо уберегти дитячу душу від байдужості, знайти в кожній людині найпершу грань людяності.

Ключові слова: педагогіка партнерства, національні цінності, освітній простір, особистісно орієнтоване навчання, принципи освітньої діяльності, науковий спадок В. Сухомлинського, соціалізація, патріотизм.

Процес навчання та виховання в Україні у XXI століття, впровадження концепції "Нова українська школа" (далі – НУШ) зумовлює формування особистості патріота на засадах педагогіки партнерства, утвердженні національних цінностей, технологія особистісно орієнтованого й інклюзивного навчання. Українські науковці О. Бандура, Н. Волошина, В. Неділько, Є. Пасічник, М. Пентиліук, Б. Степанишин доводять, що педагогіка партнерства передбачає гуманізацію навчання та морально-етичне, естетичне, патріотичне виховання учнів.

Метою статті є розгляд патріотичного й морально-етичного виховання за В. Сухомлинським.

У Законі України "Про освіту" в статті 6 визначено засади державної політики у сфері освіти й принципи освітньої діяльності. "Засадами державної політики у сфері освіти й принципами освітньої діяльності є: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, в тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного освітнього середовища, в тому числі в закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами; забезпечення універсального дизайну й розумного пристосування; науковий характер освіти; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень; відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством; інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) й функцій забезпечення діяльності закладів освіти; інтеграція з ринком праці; нерозривний зв'язок зі світовою та національною історією, куль-

турою, національними традиціями; свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності; академічна доброчесність; академічна свобода; фінансова, академічна, кадрова й організаційна автономія закладів освіти в межах, визначених законом; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання та традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі й гідності, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками" [13]. "Така організація освітнього простору сприятиме підвищенню якості вітчизняної освіти. Впровадження в сучасну освітню практику ідей стратегії НУШ передбачають формування ключових і предметних компетентностей. Компетентнісний та особистісно зорієнтований підходи відповідають інтерпретації змісту освіти XXI ст., яка спрямована на результат. Мета цього підходу – забезпечення якості освіти, що інтерпретується як система властивостей і характеристик, що віддзеркалюють відповідність освіти сучасним потребам і цінностям демократичного європейського суспільства. Погоджуємось із висновками С. Горбачова, що "загалом, освіта – дуже складна й дуже велика система, де перетинаються права й обов'язки, думки, погляди, переконання мільйонів людей, кожна з яких має свою позицію" [4].

Шляхи для їхнього успішного розв'язання можна знайти в науково-практичному доробку В. Сухомлинського. Він розглядає питання формування особистості-громадянина на засадах любові й творчості, боротьби з егоїзмом [9]. Егоїзм – це риса характеру, духовне "розтління". Егоїзм – негативна риса характеру, що полягає в себелюбстві, байдужості до людей, постійному нехтуванні суспільними інтересами задля особистих інтересів [1]. Він, як і всі інші якості людини, не передається на генетичному рівні, від народження. Але відомо, що егоїзм проявляється навіть у немовлят і дітей до року й набувається вже в ранньому дитинстві.

Щоби людина стала громадянином і патріотом, а не егоїстом, важливо з дитинства навчати керувати своїми бажаннями й знати їхні межі. Ряд змістовних порад В. Сухомлинський наводить у своїх оповіданнях, казках, притчах [5]. Він відзначає, що важливо з малку вчити читати й долучати до народної мудрості, до фольклору. Твори В. Сухомлинського виховують людяність, бо вони вчать відрізняти гарні вчинки від недобрих, бути чемними, поважати старших, захищати менших, любити свою родину, Батьківщину. "Ви живете серед людей. Кожен ваш вчинок, кожне ваше бажання позначаються на людях... Робіть так, щоб людям, які вас оточують, було добре". Наприклад, про це йдеться в оповіданні "Щоб ти став кращим" [10]. Автор відзначає, що виховна робота в цьому напрямку має починатися із сім'ї з того часу, як тільки дитина осмислить, що вона живе серед людей і що в кожній людині є бажання, які треба задовольнити.

Нині у сфері освіти значущим складником успішності є співпраця на засадах "педагогіки партнерства", яка сприяє ефективній взаємодії учасників освітнього процесу [2]. Термін "партнерство" тлумачать як систему взаємин, які відбуваються в процесі певної спільної діяльності; спосіб взаємодії, організованої на принципах рівності, добровільності, рівної значущості й доповнюваності всіх її учасників. "Партнерство" – організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці й активної участі в її реалізації; спосіб взаємин, за яких зберігаються права кожної зі сторін, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди й рівноправності.

Педагогіка партнерства – система взаємин всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, вчителів), яка організовується на принципах добровільності й спільних інтересів; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (прав та обов'язків) і враховуючи ціннісні орієнтири кожної зі сторін, і передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань і готовність брати на себе відповідальність за їх результати.

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких принципах: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору й відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Для сприяння самореалізації кожного учня треба розуміти, що кожен учень – унікальна й неповторна індивідуальність. Тому пріоритет вільного розвитку особи є базовим принципом побудови освітнього середовища школи, головна мета якої – зрозуміти кожную особистість і виявити до неї повагу.

До реалізації ідей педагогіки партнерства й громадянського виховання є різні шляхи. Але найкоротший шлях, коли учитель наближується до дитини шляхом великої любові й поваги до неї. Слідом за В. Сухомлинським цей шлях пропонував і відомий грузинський педагог Ш. Амонашвілі. На жаль, не всі педагоги готові до такого стилю взаємин, і далеко не всі діти повірять у свою "рівність" з учителем.

Громадянське й патріотичне виховання – це також формування ставлення особистості до самої себе. Воно містить три взаємопов'язані компоненти: пізнавальний – знання себе, уявлення про свої якості; емоційний – самооцінка цих якостей і пов'язане з нею ставлення до себе (самоповага, самолюбство тощо); поведінковий – практичне усвідомлення себе через свою поведінку, створення позитивного Я-образу.

Традиційно в Україні вчили дорослих і дітей, щоб з дитинства поважали літніх людей. А також проявляли насамперед повагу до людських бажань, інтересів, прагнень. На цьому теж наполягає і В. Сухомлинський, а починати треба з виховання поваги до людських бажань, бо це займає значуще місце в пізнанні навколиш-

нього світу розумом і серцем. Немає і не може бути індивідуального бажання, яке б тою чи іншою мірою не зачіпало духовного світу інших людей. Щоб життя було гармонійним, кожна людина має дослухатись до бажань інших людей, що її оточують. Кожне маленьке оповідання – яскравий образок із життя природи: як все співає в лісі, як розцвітають чудові квітки із золотими пелюстками, як дзвенять сніжинки, як працюють пташки з волосинок звивають собі гніздечка та як цікаве макове зернятко впало на землю і що з того вийшло... (“Одне-однісіньке в світі макове зернятко”) [7].

Усе це В. Сухомлинський пояснював своїм учням на яскравих, зрозумілих і життєвих прикладах. Важливо використовувати різноманітні життєві ситуації для того, щоб людина вчилася орієнтуватися у світі бажань, у переплетеннях інтересів, прагнень. Наприклад, у В. Сухомлинського ряд казок присвячено матері. Письменник звеличує її безкорисливу любов, готовність до самопожертви заради дітей, здатність прощати, оберігати, захищати. Це описано в казці “Материнське щастя”, коли матуся-гуска своїми крильцями захистила від граду маленьких гусеняток. Коли негода минула й гусенята розбіглися по траві, матуся-гуска з пораними крильцями була щаслива [6].

Педагог-новатор В. Сухомлинський у наукових працях підкреслював значущість взаємодії між педагогом та учнем, що треба пам'ятати, що твоє бажання – швидка пташка на ім'я “хочу”, яка, літаючи в блакитному небі, неодмінно зустрінеться там з іншою – “не можна” [10]. Бажання дитини пов'язані з поняттями “хочу”, “не можна”, “можна”, “треба”. Орієнтуватися в цій складній системі – “хочу”, “не можна”, “можна”, “треба” – це вміння вимагає від дитини великий серцевої чуйності до духовного світу інших людей, до гармонії узгодженого життя [3].

Дитина має бути якоюсь мірою творцем цієї гармонії та здійснювати пізнання світу розумом і серцем. Гармонія життя “звучить для людини красою мелодій завдяки тому, що люди, як робочі бджоли, несуть добро в загальний вулик складних людських взаємин. На краплині того добра, що приносить робоча бджілка-людина в загальну комору багатств і цінностей, тримається, по суті, людська мораль, норми людського суспільства. Якби не було цієї щоденної турботи про крапельку нектару – добра для загального блага, – життя суспільства перетворилося б на пекельні муки, страждання, вимотування нервів. Отже, щоб застерегти дитину від егоїзму, необхідно послідовно вчити її вносити цю щоденну краплину добра в гармонію узгодженого життя. Тут дуже важливо дотримуватися закономірності: із загального вулика благ дитина не повинна брати добра більше, ніж сама його приносить. Якщо порушується ця рівновага, робоча бджілка стає трутнем” [12].

У багатьох казках В. Сухомлинського йдеться про сенс життя людини, про вчинки й відношення до навколишнього світу. У казці “Який слід повинна залишити людина на землі” розповідається про хлопчика, який залишив слід своєї маленької ніжки на ще не затверділому цементі. Колишній хлопчик, ставши дорослим, часто переїжджав із місця на місце, ніде довго не затримувався, ні до чого не прив'язався – ні руками, ні душею. Не посадив він дерева, не виростив сина, не виплекав поля, не склав пісні... “Не так треба було жити!” – з гіркотою думав старий чоловік. Тільки й лишився на сходинці будинку закам'янілий відбиток його маленької ніжки. “Людина, – стверджував великий педагог, – народжується для того, щоб лишити по собі слід вічний” [11]. Повчальними є казки “Бабусин борщ”, “Відломлена гілка”, “Кожна людина повинна”, “Навіщо кажуть “спасибі?”

Для того, щоб освітнє середовище в умовах НУШ сприяло самореалізації кожного учня, співпраця та творчість мають гуртуватися на засадах громадянського й патріотичного виховання. Взаємодія має бути спрямована на те, щоби кожен учень міг: розвинути здібності критичного мислення та незалежного висловлювання; поповнити знання у сферах, які цікаві учневі й розкривають перед ним нові горизонти пізнання; розвивати спроможність приймати самостійні рішення; опанувати необхідними навичками з базових і профільних предметів; навчитися радіти навчанню та поважати освіту; розвинути свій емоційний інтелект; отримати необхідну індивідуальну педагогічну підтримку; розвинути свою самосвідомість як самостійної особистості та як члена колективу; зберегти й зміцнити моральне, фізичне й психічне здоров'я та сприяти взаємоузгодженню зовнішніх потреб і внутрішніх мотивів до саморозвитку й самореалізації всіх учасників навчально-виховного процесу. Робота з учнями має будуватися на використанні у викладанні нових підходів, спрямованих не на накопичення знань, а на формування технологій розумової праці учнів.

Серед методів і форм громадянського й морально-етичного виховання, за переконанням В. Сухомлинського, пріоритетом є активні методи, що ґрунтуються на взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини й сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Діти мають, твердив Василь Олександрович, почувати себе не тільки дітьми, а і юними громадянами своєї держави, зобов'язаними віддавати суспільству свою трудову енергію. Без цього нема й не може бути морального становлення особистості, без цього засвоювані дітьми знання будуть залишатися мертвим, байдужим до світоглядних ідей вантажем. Він також наголошував на методах суспільно-корисної праці для того, щоби позбутися егоїстичної поведінки, що може проявитися в людині як результат виховання або його відсутності. І навіть умови життя можуть розвинути в людині риси, властиві егоїзму. Проте егоїзм, перетворений на кредо життя, зведений у найвищий ступінь, який не допускає ніяких думок про когось, окрім себе, до того ж абсолютно безкомпромісний, є пороком. І він, на жаль, притаманний багатьом людям і дітям, а ще гірше те, що не всі в цьому можуть зізнатися, у власному егоїзмі. У тісному зв'язку “із запобіганням егоїзму знаходиться збереження дитячої душі від зла й байдужості”. Це одна з граней егоїзму.

Висновки. Духовне життя значуще для людини: якщо закрити очі на щось одне, то скоро людина буде закривати їх на все. Ніщо її не турбуватиме, ніщо вона не буде сприймати близько до серця. Байдужість спустошує душу, збіднює і без того убогий світ моральних цінностей егоїста. Тому важливо уберегти дитячу душу від байдужості, знайти в кожній людині найпершу грань людяності. Вберегти від байдужості дитину в житті не можна без формування уявлень про добро і зло, про національні цінності й духовні надбання людства. Справжнє завдання вчителя, на думку В. Сухомлинського, полягає в тому, щоб дитина бачила світ не тільки оком, а й серцем. Важливо формувати в дитини любов й відданість своїй батьківщині. У процесі виховання формувати почуття гордості за матеріальні й духовні надбання свого народу, прагнення зберегти самобутність своєї культури, мови, традицій предків. В. Сухомлинський звернувся до питання патріотизму, морально-етичних цінностей як до основи духовного становлення особистості, як до головної педагогічної проблеми. Через всю педагогічну спадщину В. Сухомлинського проходить головна мета – виховання справжньої людини, громадянина своєї країни, патріота, захисника Батьківщини.

Використана література:

1. Егоїзм. Словник української мови в 11 томах. 1971. Том 2. С. 454.
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Пархета Л. П. Слово як засіб інтелектуального розвитку й виховання особистості в творчому доробку В. О. Сухомлинського. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* 2003. № 3. С. 87–90.
4. Світлофор освітньої доброчесності для освітян. URL: <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/08/SVITLOFOR-OSVITN-OYI-DOBROCHESNOSTI-03.08.2020-DLYA-PREZENTATSIYI.pdf> (дата звернення: 11.09.2020).
5. Сухомлинський В. О. Бути людиною: оповідання, казки. Харків : Белкар-книга, 2014. 64 с.
6. Сухомлинський В. О. Вогнегривий коник: казки, притчі, оповідання. Київ : Знання, 2017. 256 с.
7. Сухомлинський В. О. Гаряча квітка: оповідання та казки. Київ : Веселка, 1978. 103 с.
8. Сухомлинський В. А. О воспитании. Москва : Политиздат, 1982. 270 с.
9. Сухомлинский В. А. Потребность человека в человеке. Москва : Сов. Россия, 1981. 94 с.
10. Сухомлинський В. О. Щоб ти став кращим. URL: <http://abetka.ukrlife.org/sukhom105.html> (дата звернення: 14.09.2020).
11. Сухомлинський В. О. Який слід повинна залишати людина на землі? URL: <http://abetka.ukrlife.org/sukhom130.html> (дата звернення: 14.09.2020).
12. Сухомлинський В. А. Родительская педагогика. Новосибирск : 1985. 104 с.
13. Про освіту : Закон України від 24 червня 2020 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.09.2020).
14. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 01 серпня 2020 р. № 463-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 14.09.2020).

References:

1. Ehoizm [Selfishness]. Slovyk ukrayinskoyi movy: v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. (1971). Volume 2. P. 454. (in Ukrainian)
2. Bibik N. M. (ed.) Nova ukrayinska shkola: poradnyk dlya vchytelya [New Ukrainian school: a guide for teachers]. (2017). Kiev : Pleiades Publishing House LLC. (in Ukrainian)
3. Parkheta L. P. (2003) Slovo yak zasib intelektualnoho rozvytku u vykhovannya osobystosti v tvorchomu dorobku V. O. Sukhomlynskoho [Word as a means of intellectual development and education of personality in the creative work of V. O. Sukhomlinsky]. Bulletin of the Glukhiv state Pedagogical University, series: pedagogical sciences, № 3, pp. 87–90. (in Ukrainian)
4. Svitlofor osvitnoyi dobrochesnosti dlya osvityan [Traffic light of educational integrity for educators]. (2020) Retrieved from: <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/08/SVITLOFOR-OSVITN-OYI-DOBROCHESNOSTI-03.08.2020-DLYA-PREZENTATSIYI.pdf> (accessed 11 September 2020). (in Ukrainian)
5. Sukhomlinsky V. O. (2014) Buty lyudynoyu: opovidannya, kazky [To be a man: stories, fairy tales]. Kharkiv : Belkar-book. (in Ukrainian)
6. Sukhomlinsky V. O. (2017) Vohnehryvyi konyk: kazky, prytychi, opovidannya [Fire-maned grasshopper: fairy tales, parables, stories]. Kiev : Znannya. (in Ukrainian)
7. Sukhomlinsky V. (1978) Haryacha kvitka: opovidannya ta kazky [Hot flower: stories and tales]. Kiev : Veselka. (in Ukrainian)
8. Sukhomlinsky V. O. (1982) O vospityany [On education]. Moscow : Politizdat. (in Russian)
9. Sukhomlinsky V. O. (1981) Potrebnost cheloveka v cheloveke [The need for man in man]. Moscow: Sov. Russia. (in Russian)
10. Sukhomlinsky V. (2020) Shchob ty stav krashchym [To make you better]. Retrieved from: <http://abetka.ukrlife.org/sukhom130.html> (accessed 14 September 2020). (in Ukrainian)
11. Sukhomlinsky V. (2020) Yakyi slid povynna zalyshaty lyudyna na zemli? [What should a person leave on earth?] Retrieved from: <http://abetka.ukrlife.org/sukhom130.html> (accessed 14 September 2020). (in Ukrainian)
12. Sukhomlinsky V. O. (1985) Rodytelskaya pedahohyka [Parental pedagogy]. Novosibirsk. (in Russian)
13. Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 24.06.2020 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of 24.06.2020 № 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed 14 September 2020). (in Ukrainian)
14. Pro povnu zagalnu serednyu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 01.08.2020 r. № 463-IX [On complete general secondary education: Law of Ukraine of 01.08.2020 № 463-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (accessed 14 September 2020). (in Ukrainian)

Batrun I. V. Patriotic and moral and ethical education according to V. Sukhomlynsky

The article considers the relationship between patriotic and moral education. The author studies the activities of V. Sukhomlynsky in these areas of education. The article contains proposals for the use of V. Sukhomlynsky's pedagogical heritage

in the activities of the New Ukrainian School. The article briefly considers the study of educational activities by Ukrainian teachers. The author mentions the principles of state policy in the field of education. The main attention in the article is paid to the work of V. Sukhomlynsky, who developed a holistic educational system. It is noted that V. Sukhomlynsky's ideas have not lost their relevance in independent Ukraine. The article shows how to form a patriot's personality with the help of patriotic and moral-ethical education. This problem is one of the most important in modern pedagogy. It is noted that V. Sukhomlynsky's ideas were humanistic. The article describes the works of V. Sukhomlynsky, which set out his views on patriotic and moral and ethical education. The author argues that patriotic education is impossible without moral and ethical. Attention is drawn not to the fact that patriotic education is a leading part of the education of schoolchildren for the modern period of Ukraine's existence. The education of schoolchildren is not given the necessary attention in the New Ukrainian School. Therefore, there are problems with the upbringing of school-age children. During the writing of the article it was established that patriotic and moral-ethical education is possible only in a partnership between teacher and student. The author emphasizes the importance of the laws of spiritual life: if a person closes his eyes to something, he will soon close them to everything. Nothing will bother him, nothing he will take to heart. Indifference devastates the soul, impoverishes the already poor world of moral values of the egoist. Therefore, it is important to protect the child's soul from indifference, to find in each person the first facet of humanity.

Key words: pedagogy of partnership, national values, educational space, personality-oriented learning, principles of educational activity, scientific heritage of V. Sukhomlynsky, socialization, patriotism.

УДК 378.011.3-051:78

DOI href="https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.03">https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.03

Білостоцька О. В.

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

На основі аналізу нормативно-правових документів щодо здійснення підготовки магістрів музичного мистецтва визначено, що підґрунтям сучасних стандартів вищої освіти є компетентнісний підхід. Аналіз різних підходів до визначення сутності поняття професійної компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва дозволив виявити загальні тенденції трактування цього педагогічного феномену, який визначається дослідницьким спрямуванням магістерської підготовки, особливостями мистецько-педагогічної діяльності, наявністю художньо-творчих і виконавських форм практичної роботи й специфічними методами музичного навчання як складного багатокomпонентного утворення, яке ґрунтується на здатності до мистецько-педагогічної діяльності на основі комплексу фахових знань, умінь, здібностей, психолого-педагогічного й виконавського досвіду, які забезпечують певний результат.

У дослідженні визначено сутність поняття "професійна компетентність майбутнього викладача музичного мистецтва" як інтегративна особистісно-професійна якість, що передбачає здатність магістранта до ефективної музично-педагогічної, науково-дослідної, виконавської, організаційно-управлінської, культурно-просвітницької та мистецтвознавчої діяльності в умовах динамічних змін і відбиває результат його професійної підготовки, рівень сформованості якостей і здібностей особистості, ціннісних і мотиваційних установок, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності у вищій школі.

У статті обґрунтовано структуру професійної компетентності магістра музичного мистецтва, що представлена мотиваційно-ціннісним, когнітивним, діяльнісним, регулятивно-рефлексивним компонентами. Означені компоненти розкривають загальні й спеціальні (фахові) компетентності, визначені в освітньо-професійній програмі спеціальності Музичне мистецтво: методологічна психолого-педагогічна, методична, дослідницька, музикознавча й музично-виконавська компетенції.

Ключові слова: професійна компетентність, компетенція, магістратура, викладач музичного мистецтва, професійна підготовка.

Інтенсифікація становлення глобального інформаційного суспільства, входження України у світовий освітній простір зумовлює інноваційні процеси у сфері вищої освіти, переорієнтацію процесу професійної підготовки педагогічних кадрів на європейські стандарти. Необхідною умовою узгодження змісту вищої освіти із сучасними потребами суспільства, запитами ринку праці є орієнтація на компетентнісний підхід у підготовці майбутніх викладачів та обґрунтування ефективних методик його запровадження. У реалізації завдань переходу до компетентнісно орієнтованої системи освіти, що відповідає вимогам Концепції розвитку освіти до 2025 року й Стратегії реформування вищої освіти до 2020 року, особливого значення набуває професійна підготовка майбутніх магістрів мистецького напрямку, яка поєднує педагогічну, дослідницьку, виконавську, культурологічну, просвітницьку й мистецтвознавчу складові частини.

Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів викладено в наукових працях Н. Бібік, О. Бодальова, В. Бондаря, Л. Буєвої, Л. Ващенко, В. Введенського, О. Власової, О. Дубасенюк, І. Єрмакова, І. Зимньої, І. Зязюна, Л. Карпової, О. Кононко, Г. Копил, Н. Кузьміної, В. Левицького, Н. Лобанової, А. Маркової, О. Мармази, Л. Мітіної, М. Михайліченка, Н. Ничкало, І. Підласого, О. Пометун, О. Овчарук, В. Радула, О. Савченко, В. Семиченко, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, Г. Сухобської, Г. Тарасенко, С. Трубачової, Л. Хоружої, А. Хуторського, Р. Цокур, С. Шишова, В. Ядова.